

Bruxelles, 23. svibnja 2023.  
(OR. en)

9616/23

RECH 190  
EDUC 169  
PI 77  
DIGIT 96

#### ISHOD POSTUPAKA

|                  |                                                                                                                                            |
|------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Od:              | Glavno tajništvo Vijeća                                                                                                                    |
| Na datum:        | 23. svibnja 2023.                                                                                                                          |
| Za:              | Delegacije                                                                                                                                 |
| Br. preth. dok.: | 8827/23                                                                                                                                    |
| Predmet:         | Visokokvalitetno, transparentno, otvoreno, pouzdano i pravedno znanstveno objavljivanje<br>– zaključci Vijeća (odobreni 23. svibnja 2023.) |

Za delegacije se u Prilogu nalaze Zaključci Vijeća o visokokvalitetnom, transparentnom, otvorenom, pouzdanom i pravednom znanstvenom objavljivanju, koje je Vijeće odobrilo na 3949. sastanku održanom 23. svibnja 2023.

**ZAKLJUČCI VIJEĆA O VISOKOKVALITETNOM, TRANSPARENTNOM,  
OTVORENOM, POUZDANOM I PRAVEDNOM ZNANSTVENOM OBJAVLJIVANJU**

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

PODSJEĆAJUĆI NA

- Zaključke od 1. prosinca 2015. o istraživačkom integritetu<sup>1</sup> u kojima je prepoznata važnost otvorene znanosti kao mehanizma za jačanje istraživačkog integriteta i obrnuto;
- Zaključke od 27. svibnja 2016. o prijelazu na sustav otvorene znanosti<sup>2</sup> u kojima je potvrđeno da otvorena znanost ima potencijal za povećanje kvalitete i učinka znanosti u korist društva;
- Preporuku od 5. travnja 2022. o jačanju veza radi djelotvorne europske suradnje u području visokog obrazovanja<sup>3</sup> u kojoj je naglašena važnost potpore testiranju i pokretanju pilot-projekata rješenja otvorenog koda kako bi se prevladali zajednički izazovi i tako doprinijelo interoperabilnosti, digitalnoj spremnosti, suverenitetu nad podacima i odgovornosti sustavâ visokog obrazovanja;

---

<sup>1</sup> 14853/15.

<sup>2</sup> 9526/16.

<sup>3</sup> SL C 160, 13.4.2022., str. 1–8.

- Zaključke od 10. lipnja 2022. o načelima i vrijednostima za međunarodnu suradnju u području istraživanja i inovacija<sup>4</sup> u kojima se potiče otvorena znanost kako bi se nastojali ostvariti uzajamna konsolidacija i širenje rezultata istraživanja s pomoću okvira i strategija usmjerenih na otvoren i neposredan pristup znanstvenim publikacijama te podupiru prava istraživača da objavljuju, razmjenjuju, šire i otvoreno priopćavaju rezultate i podatke svojih istraživanja, među ostalim osposobljavanjem i poučavanjem, te da se povežu u reprezentativne profesionalne ili akademske organizacije, a da se pritom ne nalaze u nepovoljnom položaju zbog sustava u kojem rade ili bilo kakve cenzure ili diskriminacije;
- Zaključke od 10. lipnja 2022. o vrednovanju istraživanja i provedbi otvorene znanosti<sup>5</sup> u kojima je naglašena potreba za neometanim pristupom rezultatima istraživanja, publikacijama i podacima koji su financirani javnim sredstvima u istraživačke svrhe te za njihovom ponovnom uporabom te su istaknute prednosti otvorene znanosti i neposrednog otvorenog pristupa istraživačkim publikacijama, kao i prednosti višejezičnosti za širu komunikaciju o rezultatima istraživanja;

### **Prijelaz na otvoreni, pravedni i održivi sustav znanstvenog objavljivanja**

1. PODSJEĆA na to da je znanstveno objavljivanje u časopisima trenutačno glavno akademsko sredstvo za širenje rezultata istraživanja i novih znanstvenih spoznaja; PONOVO ISTIČE da je važno ubrzati prijelaz na otvorenu znanost kako bi se poboljšala kvaliteta, učinkovitost i učinak istraživanja promicanjem transparentnosti, dostupnosti, raznolikosti, mogućnosti ponovne upotrebe i reproduciranja te pouzdanosti rezultata istraživanja, kao i da je otvoreni pristup znanstvenim publikacijama, uključujući njihovu ponovnu upotrebu, jedan od ključnih elemenata sustava otvorene znanosti te da je potrebno djelovati kako bi se osiguralo da se znanstvenim objavljivanjem podupiru ti ciljevi;

---

<sup>4</sup> 10125/22.

<sup>5</sup> 10126/22.

2. NAPOMINJE da digitalna tranzicija, bez obzira na izazove, i dalje pruža prilike za nove metode učinkovitog i djelotvornog znanstvenog objavljivanja, kao što su internetski alati za objavljivanje, repozitoriji i platforme za širok raspon rezultata istraživanja u svim područjima, na nacionalnoj i europskoj razini, ali i da se velik dio trenutačnog sustava temelji na poslovnim i operativnim modelima koji još nisu u potpunosti iskoristili potencijal digitalizacije, posebno u vezi sa sve većim rasponom sve važnijih ishoda istraživanja kao što su skupovi podataka, softver i istraživački protokoli; te ISTIČE važnost ulaganja u e-infrastrukturu, digitalne i inovativne alate i kapacitete;
3. NAGLAŠAVA da bi se znanstvenim objavljivanjem trebala podupirati temeljna načela akademske slobode, istraživačkog integriteta i znanstvene izvrsnosti, kao i maksimalna dostupnost i mogućnost ponovne upotrebe rezultata istraživanja, uz istodobno podupiranje istraživačkih zajednica i njihove transdisciplinarne suradnje, te ISTIČE da je znanstvena praksa za osiguravanje mogućnosti reproduciranja, transparentnosti, dijeljenja, strogosti i suradnje važno sredstvo za uspostavu sustava objavljivanja koji odgovara na izazove demokratskih, modernih i digitaliziranih društava; ISTIČE da bi trenutačan i neograničen otvoreni pristup trebao biti norma u objavljivanju istraživanja koja se financiraju javnim sredstvima, uz transparentne cijene razmjerne uslugama objavljivanja i ako troškove ne pokrivaju pojedinačni autori ili čitatelji;

#### **Podupiranje raznolikosti i osiguravanje pravednosti u znanstvenom objavljivanju**

4. UVIĐA da se praksa objavljivanja razlikuje u različitim disciplinama te NAGLAŠAVA da bi neke formate publikacija, kao što su monografije, knjige i formati dugačkog teksta, posebno u društvenim i humanističkim znanostima, i dalje trebalo podupirati, uz istodobno promicanje objavljivanja s otvorenim pristupom te omogućavanje paralelnog postojanja različitih formata i objavljivanja na različitim jezicima;

5. UVIĐA da sadašnjim sustavom znanstvenog objavljivanja upravljaju razne profitne i neprofitne organizacije te sa zabrinutošću PRIMJEĆUJE da sve veći troškovi raznih modela pretplate za pristup znanstvenim publikacijama i znanstveno objavljivanje dovode do nejednakosti, kao i neodrživosti za one koji financiraju javna istraživanja te institucije odgovorne za potrošnju javnih sredstava, čime se smanjuju sredstva dostupna za istraživanje;
6. ISTIČE važnost neprofitnih, znanstvenih modela objavljivanja s otvorenim pristupom u kojima se autorima ili čitateljima ne naplaćuju naknade i gdje autori mogu objaviti svoje radove bez kriterija prihvatljivosti za institucije ili za financiranje; PRIMA NA ZNANJE raznolikost modela koji ne ovise o naknadama za obradu članka ili sličnim naknadama po jedinici te NAGLAŠAVA važnost podupiranja razvoja takvih modela kojima upravljaju javne istraživačke organizacije;
7. NAGLAŠAVA da je ključno izbjeći situacije u kojima istraživači imaju ograničen izbor mjesta za objavljivanje zbog financijskih sposobnosti, a ne kriterija kvalitete, te u kojima je pristup istraživačkim publikacijama ograničen modelima pretplate; POZDRAVLJA koordinaciju unutar EU-a i s globalnim partnerima kako bi se podržala pravednost u znanstvenom objavljivanju, uzimajući u obzir Preporuku UNESCO-a o otvorenoj znanosti<sup>6</sup>;

**Jačanje povjerenja i osiguravanje visoke kvalitete, transparentnosti i integriteta u znanstvenom objavljivanju**

8. ISTIČE da akademska sloboda obuhvaća pravo na slobodno definiranje istraživačkih pitanja, odabir i razvoj teorija, prikupljanje empirijskih materijala, primjenu metoda znanstvenog istraživanja, dovođenje u pitanje prihvaćenih znanja i iznošenje novih ideja te podrazumijeva pravo na dijeljenje, širenje i objavljivanje rezultata, među ostalim osposobljavanjem i poučavanjem, te NAGLAŠAVA da svako ograničavanje toga predstavlja prijetnju akademskoj slobodi i istraživačkom integritetu;

---

<sup>6</sup> [Preporuka UNESCO-a o otvorenoj znanosti – digitalna knjižnica UNESCO-a](#)

9. NAGLAŠAVA da bi strogi stručni pregledi i dalje trebali biti ključni za znanstveno objavljivanje, pri čemu istraživači preuzimaju odgovornost za stručni pregled i pružaju stručne savjete uredničkim odborima, jamčeći znanstvene standarde, valjanost i kvalitetu istraživanja; NAGLAŠAVA da bi se stručnim pregledima trebali nastaviti graditi i održavati istraživački integritet i povjerenje u znanost, među ostalim povlačenjem nevažećih publikacija; PREPOZNAJE da se sustav stručnih pregleda trenutačno suočava s raznim izazovima, npr. povećanim brojem podnesaka i umorom stručnjaka koji pregledavaju radove; ISTIČE potrebu za promicanjem transparentnosti tako da stručni pregledi budu otvoreni, kao i za time da istraživači dobiju priznanje i budu nagrađeni za obavljanje tih stručnih pregleda;
10. NAGLAŠAVA da je mogućnost reproduciranja ključna značajka kvalitete istraživanja koja je usko povezana s transparentnošću istraživanja i istraživačkim integritetom te da nemogućnost reproduciranja može negativno utjecati na znanstveni napredak i povjerenje u znanost;

### **Daljnji koraci**

#### **Okvirni uvjeti**

11. POTIČE države članice i Komisiju da povećaju potporu razvoju usklađenih institucijskih i financijskih politika i strategija u pogledu neprofitnih modela znanstvenog objavljivanja s otvorenim pristupom i više formata u Europi bez troškova za autore ili čitatelje te da utvrde i provedu planove ili akcijske planove za znatno širenje takvih modela objavljivanja;

12. POZDRAVLJA činjenicu da su brojne države članice uvele sekundarna prava na objavljivanje u svoja nacionalna zakonodavstva o autorskim pravima, čime se omogućuje otvoren pristup znanstvenim publikacijama koje se financiraju javnim sredstvima; POTIČE Komisiju da u kontekstu mjere 2. EIP-a u okviru Programa politike EIP-a za razdoblje 2022. – 2024. ispita i predloži mjere na razini EU-a usmjerene na uklanjanje prepreka pristupu javno financiranim rezultatima istraživanja te njihovoj ponovnoj upotrebi, kao i pristupu i ponovnoj upotrebi publikacija i podataka u istraživačke svrhe, istodobno jamčeći pristanak autora; POZIVA države članice da ažuriraju svoje nacionalne politike i smjernice za otvoreni pristup kako bi znanstvene publikacije odmah postale javno dostupne u okviru otvorenih licencija, kao i da primjenjuju načelo FAIR (*findable, accessible, interoperable and reusable* – lako pronalazljivi, pristupačni, interoperabilni i ponovno upotrebljivi) i načelo „otvoreni koliko je to moguće, zatvoreni koliko je to potrebno” za istraživačke podatke, uzimajući u obzir preporuku OECD-a o pristupu istraživačkim podacima dobivenima financiranjem javnim sredstvima<sup>7</sup>;
13. NAGLAŠAVA potrebu za promjenom u istraživačkoj kulturi kako bi se priznale različite istraživačke aktivnosti, čiji je glavni cilj maksimizirati visoku kvalitetu i učinak istraživanja; u tom pogledu POZDRAVLJA aktivnosti Koalicije za poboljšanje vrednovanja istraživanja (CoARA); te POTIČE bliski dijalog između dionika, država članica, Komisije i pridruženih zemalja u reformi vrednovanja istraživanja, u suradnji s globalnim partnerima;
14. UVIĐA da nedostatak podataka i pouzdanih informacija o stanju znanstvenog objavljivanja, uključujući troškove i bibliometrijske podatke, koči napredak u razvoju, provedbi i evaluaciji politike otvorenog pristupa te oslabljuje položaj država članica i istraživačkih organizacija u pregovorima s komercijalnim izdavačima; PRIMA NA ZNANJE aktualni razvoj događaja u vezi s praćenjem napretka prema otvorenoj znanosti u okviru europskog oblaka za otvorenu znanost (EOSC) na temelju nacionalnog praćenja i zajedničkih kvalitativnih i kvantitativnih pokazatelja; POTIČE države članice i Komisiju da to ubrzaju i smanje rascjepkanost inicijativa za praćenje uključivanjem praćenja otvorene znanosti u mehanizam za praćenje EIP-a te da nastoje osigurati da su podaci o praćenju u skladu s načelima FAIR;

---

<sup>7</sup> [Preporuka Vijeća OECD-a o pristupu istraživačkim podacima dobivenima financiranjem javnim sredstvima – OECD](#)

## Kapaciteti: infrastruktura i vještine

15. NASTAVLJA poticati države članice da podupru transformaciju Open Research Europe (ORE) u kolektivnu, neprofitnu platformu za istraživačko objavljivanje velikog opsega i s otvorenim pristupom za javno dobro, te da promiču i podupiru druge specijalizirane i nacionalne neprofitne platforme i modele objavljivanja s otvorenim pristupom koji istraživačima pružaju visokokvalitetne usluge objavljivanja i koji su, kad god je to moguće i prikladno, povezani na europskoj razini radi povećanja kapaciteta, učinkovitosti, upotrebljivosti i isplativosti;
16. POTIČE države članice i Komisiju da ulažu u interoperabilne, neprofitne infrastrukture za objavljivanje koje se temelje na softveru otvorenog koda i otvorenim standardima te da ih potiču, kako bi se izbjegla vezanost za usluge i vlasničke sustave te kako bi se te infrastrukture povezale s EOSC-om;
17. POTIČE države članice i Komisiju da razviju aktivnosti uzajamnog učenja o stručnim pregledima, koje obuhvaćaju načela i prakse, te o tome kako promicati transparentnost i prepoznati i nagraditi aktivnosti stručnog pregleda pri vrednovanju istraživača;
18. POTIČE države članice i Komisiju da poduzmu mjere za promicanje izgradnje institucijskih kapaciteta i za povećanje znanja istraživača o pravima intelektualnog vlasništva i njihovoj vrijednosti, uključujući posljedice prijenosa autorskih prava s autora na izdavače i važnost strateškog upravljanja intelektualnim vlasništvom istraživača u olakšavanju neposrednog i neograničenog otvorenog pristupa znanstvenim publikacijama;
19. POZIVA države članice i Komisiju da usklade svoje politike i preporuke za otvoreni pristup i otvorenu znanost s Paktom za istraživanje i inovacije u Europi<sup>8</sup> i Europskim kodeksom ponašanja za istraživački integritet Europske federacije akademija znanosti i humanističkih znanosti<sup>9</sup> te NAGLAŠAVA da je pritom ključno osmisliti osposobljavanje i materijale za potporu istraživačima u njihovim nastojanjima da primjenjuju načela otvorene znanosti, osiguravajući istodobno poštovanje visokih standarda istraživačkog integriteta;

---

<sup>8</sup> SL L 431, 2.12.2021., str. 1–9.

<sup>9</sup> [ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf](#)



20. POZIVA države članice da u suradnji s Komisijom sustavno rješavaju pitanje predatorskog objavljivanja te da promiču i podupiru osposobljavanje o odgovornim, otvorenim i etičkim praksama objavljivanja za studente i istraživače u svim fazama karijere, čime bi im se pružile potrebne vještine i kompetencije, kao i da osiguraju odgovarajuće osposobljavanje i aktivnosti informiranja o predatorskim, upitnim, obmanjujućim i nekvalitetnim praksama objavljivanja i njihovu negativnom utjecaju na pouzdanost istraživanja.
-